

Kazniva dejanja v Sloveniji leta 1978

Pavle Čelik*

UVOD

Podatki o kaznivih dejanjih in storilcih na območju SR Slovenije se nanašajo na obdobje od 1. 12. 1977 do 30. 11. 1978.

Razčlemba kriminalnosti v naši republici v letu 1977 je še v celoti temeljila na razvrstitvi kaznivih dejanj po poglavjih kazenskega zakonika, čeprav je nova kazenska zakonodaja začela veljati že sredi leta 1977. Podlaga za podoben prikaz v letu 1978 je delitev kaznivih dejanj po poglavjih kazenskega zakona SR Slovenije in kazenskega zakona SFRJ. Zato podatkov za leto 1978 ne bo mogoče neposredno primerjati s tistimi za leto 1977. Kazniva dejanja po posebnih zakonih so prikazana skupaj in to velja tudi za kazniva dejanja po kazenskih zakonih drugih socialističnih republik in pokrajin.

Prikaz kriminalnosti zajema kazniva dejanja iz vseh poglavij obeh kazenskih zakonov, razen iz XX. poglavja KZ SFRJ (kazniva dejanja zoper oborožene sile SFRJ), iz XXI. poglavja (kazniva dejanja zoper varnost javnega prometa) pa so izpuščena kazniva dejanja ogrožanja varnosti prometa na javnih cestah. V skupnem številu kaznivih dejanj niso upoštevana tista dejanja iz prejšnjih let, ki so bila raziskana v letu 1978, in ne kazniva dejanja, ki so jih storili otroci.

Na 100 000 prebivalcev je prišlo 1459 kaznivih dejanj; pri tem smo upoštevali podatek, da je bilo sredi leta 1978 v Sloveniji 1 870 844 prebivalcev;¹ prejšnje leto je tak količnik znašal 1650.

I. Temeljni podatki o kriminalnosti v letu 1978

V letu 1978 so delavci organov za notr. zadeve v Sloveniji obravnavali 27 307 kaznivih dejanj in jih naznanili pristojnim javnim tožilstvom. V primerjavi s prejšnjim letom se je kriminalnost zmanjšala za 2996 dejanj (9,9%). Približno enak obseg kriminalnosti je bil leta 1972 in to pomeni, da je število kaznivih dejanj v letu 1978 najmanjše v zadnjih sedmih letih. Kako bi se dalo razložiti upad števila kaznivih dejanj v letu 1978?

Odgovor na vprašanje ni preprost, saj je eno leto premajhno obdobje, da bi na tej podlagi mogli in smeli globlje in zanesljiveje sklepati o vzrokih za tako gibanje odklonskega vedenja te vrste. Poglobljene razčlembe bodo mogoče šele

* Pavle Čelik, magister znanosti, inšpektor, RSNZ SRS, Ljubljana.

¹ Mesečni statistični pregled SR Slovenije, str. 6.

Preglednica 1: Kazniva dejanja po poglavjih kazenskih zakonov v letu 1978

Kazniva dejanja zoper	Število k. d.	Odstotek k. d.
— življenje in telo	1 890	6,9
— svoboščine in pravice človeka in občana	237	0,9
— samoupravljanje	29	0,1
— delovno razmerje in socialno varnost	68	0,2
— zakonsko zvezo, družino in mladino	156	0,6
— spolno nedotakljivost in moralo	295	1,1
— čast in dobro ime	52	0,2
— človekovo zdravje	13	0,0
— upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva	1 855	6,8
— družbeno in zasebno premoženje	20 259	74,2
— pravni promet	678	2,5
— uradno dolžnost in javna pooblastila	126	0,5
— pravosodje	169	0,6
— javni red in mir	512	1,9
— splošno varnost ljudi in premoženja	461	1,7
— varnost javnega prometa	98	0,4
Skupaj KZ SR Slovenije	26 898	98,5
— temelje soc. samoupr. družb. ured. in varnosti SFRJ	17	0,0
— človečnost in mednarodno pravo	1	0,0
— ugled SFRJ, tuje države in mednarodne organizacije	26	0,1
— gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga	264	0,9
— uradno dolžnost uradnih oseb v zveznih organih	9	0,0
— varnost zračnega prometa	—	—
— druge družbene vrednote	72	0,2
Dogovor in združitev za izvrševanje k. d., določenih z zveznim zakonom	—	—
Skupaj KZ SFRJ	389	1,4
K. D. po posebnih zveznih zakonih	16	0,0
K. D. po KZ drugih SR in SAP	4	0,0
Skupaj	27 307	100

tedaj, če se bo tako gibanje pojava nadaljevalo tudi prihodnja leta. Domnevati je mogoče, da je eden izmed vzrokov za upad kriminalnosti, ki je državnim organom znana, tudi večja skrb za varnost družbenega premoženja. Med dejavniki, ki so vplivali na zmanjšanje obsega kriminalnosti, so tudi strožja znamenja nekaj kaznivih dejanj v primerjavi s prejšnjim kazenskim zakonikom.² Dalje strokovnjaki štejejo, da se vsaka globlja sprememba v kazenski zakonodaji pokaže tudi v obsegu (znane) kriminalnosti³ in taka sprememba je bila pri nas prav v obravnavanem obdobju (največja po letih 1951 in 1959).

Podatki o kriminalnosti v Sloveniji leta 1978 so v preglednici 1.

Kakšno število kaznivih dejanj je bilo na območju posamezne uprave javne varnosti? Tak podatek bi bil bolj zanimiv, če bi ga primerjali s tako imenovanim kriminalnostnim količnikom (število kaznivih dejanj na 100 000 prebivalcev), toda nismo ga mogli izračunati, ker so na razpolago samo podatki o prebivalcih za leto 1977.⁴ Podatke o številu kaznivih dejanj po upravah javne varnosti prikazuje preglednica 2.

Preglednica 2: Kazniva dejanja po upravah javne varnosti v letu 1978

Uprava javne varnosti	Kazniva dejanja leta 1978	
	število	odstotek
Celje	4 348	15,9
Koper	2 004	7,3
Kranj	1 893	6,9
Ljubljana	9 279	34,0
Maribor	6 024	22,1
Murska Sobota	1 577	5,8
Nova Gorica	779	2,9
Novo mesto	1 403	5,1
Skupaj	27 307	100

Število kaznivih dejanj se je v primerjavi z letom 1977 zmanjšalo na območju uprave javne varnosti Celje, Koper, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota in Nova Gorica, povečalo pa se je na območju uprave javne varnosti Kranj in Novo mesto. V primerjavi s prejšnjim letom se je odstotek teh dejanj povečal na območju uprav javne varnosti Kranj, Ljubljana in Novo mesto, zmanj-

² Skumavc, str. 12.

³ Bavcon, str. 12.

⁴ Popit, str. 2.

šal na območju uprav javne varnosti Celje, Koper, Maribor in Nova Gorica, enak pa je ostal na območju uprave javne varnosti Murska Sobota.

Statistika republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije obsega tudi podatke o gibanju kriminalnosti v nekaj slovenskih mestih; tako je bilo leta 1978 v Ljubljani 6170 kaznivih dejanj, v Mariboru 2796, v Celju 1118, v Kranju 506 in v Kopru 449, skupaj 11 039 prestopkov te vrste. V primerjavi z letom 1977 se je kriminalnost zmanjšala v Ljubljani, Mariboru, Celju in Kranju, rahlo pa je narasla v Kopru. Delež kaznivih dejanj v teh petih mestih je znašal 40,4 %

Preglednica 3: Kazniva dejanja po občinah SRS leta 1978 in uspešnost raziskovanja

Zap. št.	Občina	Število kaznivih dejanj		
		vseh	neraziskanih	% neraziskanih
1.	Ajdovščina	96	7	7,3
2.	Brežice	271	111	41,0
3.	Celje	1 367	651	47,6
4.	Cerknica	96	38	39,6
5.	Črnomelj	215	64	29,8
6.	Domžale	507	177	34,9
7.	Dravograd	62	6	9,7
8.	Gornja Radgona	282	73	25,9
9.	Grosuplje	178	25	14,0
10.	Hrastnik	91	22	24,2
11.	Idrija	67	15	22,4
12.	Ilirska Bistrica	111	32	28,8
13.	Izola	212	98	46,2
14.	Jesenice	483	143	29,6
15.	Kamnik	204	97	47,5
16.	Kočevje	102	12	11,8
17.	Koper	639	345	54,0
18.	Kranj	736	266	36,1
19.	Krško	420	104	24,8
20.	Laško	143	44	30,8
21.	Lenart v Slov. Goricah	183	42	22,9
22.	Lendava	299	77	25,8
23.	Litija	279	52	18,6
24.	Ljubljana-Bežigrad	1 158	511	44,1
25.	Ljubljana-Center	2 884	1408	48,8
26.	Ljubljana-Moste-Polje	1 022	307	30,0
27.	Ljubljana-Siška	897	277	30,9
28.	Ljubljana-Vič-Rudnik	986	353	35,8
29.	Ljutomer	193	46	23,8
30.	Logatec	101	35	34,7

Zap. št.	Občina	Število kaznivih dejanj		
		vseh	neraziskanih	% neraziskanih
31.	Maribor	3 719	1183	31,8
32.	Metlika	78	21	26,9
33.	Mozirje	109	34	31,2
34.	Murska Sobota	788	211	26,8
35.	Nova Gorica	428	126	29,4
36.	Novo mesto	862	304	35,3
37.	Ormož	208	56	26,9
38.	Piran	448	291	65,0
39.	Postojna	268	48	17,9
40.	Ptuj	1 001	319	31,9
41.	Radlje ob Dravi	149	28	18,8
42.	Radovljica	388	120	30,9
43.	Ravne na Koroškem	230	39	17,0
44.	Ribnica	163	19	11,7
45.	Sevnica	218	55	25,2
46.	Sežana	316	95	30,1
47.	Slovenska Bistrica	244	21	8,6
48.	Slovenj Gradec	123	13	10,6
49.	Slovenske Konjice	168	31	18,5
50.	Šentjur pri Celju	128	32	25,0
51.	Škofja Loka	198	59	29,8
52.	Šmarje pri Jelšah	437	170	38,9
53.	Tolmin	162	39	24,1
54.	Trbovlje	129	8	6,2
55.	Trebnje	216	60	27,8
56.	Tržič	91	35	38,5
57.	Velenje	699	224	32,0
58.	Vrhnika	95	27	28,4
59.	Zagorje ob Savi	129	17	13,2
60.	Zalec	414	136	32,8
	Drugod, neznano	417	92	22,1
	Skupaj	27 307	9351	34,2

vse kriminalnosti v Sloveniji in to je za 2,4 % več kot prejšnje leto.

V Sloveniji se je zgodilo eno kaznivo dejanje povprečno na vsakih 19 minut, v Ljubljani na 85 minut, v Mariboru na 188 minut, v Celju na 470 minut, v Kranju na 1039 minut in v Kopru na 1171 minut.

Preglednica 3 vsebuje podatke o kaznivih dejanjih po občinah Slovenije v letu 1978 in ko primerjamo kriminalnost s prejšnjim letom, je iz nje mogoče izluščiti tri vrste naših občin. V 11 občinah je število kaznivih dejanj narastlo, in sicer v občinah Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Je-

senice, Kranj, Krško, Ljubljana-Bežigrad, Murska Sobota, Novo mesto, Radlje ob Dravi, Ribnica in Škofja Loka. Gre za občine, ki so gospodarsko in družbeno različno razvite, večina pa zadnja leta doživlja precejšen družbeni in gospodarski napredek. V občini Metlika je število kaznivih dejanj ostalo enako, v drugih občinah se je kriminalnost, ki so jo zapisali delavci organov za notranje zadeve, zmanjšala.

Popis kriminalnosti v Sloveniji je že od prvih povojnih let obsegal tudi podatke za območja nekdanjih okrajev, medtem ko so pojav po občinskih območjih začeli spremljati l. 1964.⁵ Tako so danes zbrani podatki o kaznivih dejanjih po občinah za poldrugo desetletje. Zato ni odveč, če si na kratko ogledamo gibanje kriminalnosti na območju slovenskih občin v zadnjih 15 letih; to bi zahtevalo nadrobno razčlenbo, in sicer za vsako občino posebej. Ker tega tu ni mogoče storiti, se bomo omejili le na vprašanje, kje se je kriminalnost bolj ali manj stalno zmanjševala, kje je bolj ali manj stalno naraščala in kje je to število ostalo v bistvu enako. Gre za splošen pogled na 15-letno obdobje, pri temu je zanemarjena nadrobnost v vsakem posameznem letu.

Ob takih razčlenitvenih omejitvah je naše občine mogoče razdeliti na tri temeljne skupine. V prvo skupino spadajo štiri občine, kjer je število kaznivih dejanj v zadnjih petnajstih letih upadlo; to so občine Slovenska Bistrica, Šentjur pri Celju, Trbovlje in Tržič.

V drugo skupino je prišlo 18 občin, kjer je število kaznivih dejanj v obdobju med letom 1964 in 1978 naraščalo: Ajdovščina, Črnomelj, Gornja Radgona, Izola, Koper, Lenart v Slovenskih Goricah, Lendava, Litija, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Piran, Postojna, Radovljica, Sežana, Šmarje pri Jelšah, Tolmin in Velenje.

Tretja skupina je sestavljena iz drugih 38 občin, v katerih je kriminalnost v zadnjem poldrugem desetletju ostala približno enaka.

Podatke o gibanju kriminalnosti po občinah v letih 1964—1978 prikazuje kartogram.

Na koncu tega poglavja naj na kratko primerjamo še kriminalnost v petih slovenskih mestih s kriminalnostjo v občinah, kamor spadajo ta mesta, in sicer za leto 1978. Mesto Ljubljana obsega v celoti občino Ljubljana-Center in del občin Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Moste-Polje, Ljubljana-Šiška in Ljubljana-Vič-Rudnik; na območju teh občin je bilo 1978. leta 6947 kaznivih

⁵ Statistični podatki o kriminaliteti za leto 1964 do 1978.

KARTOGRAM: ŠTEVILO KAZNIVIH DEJANJ PO OBČINAH SLOVENIJE V LETIH 1964 - 1978

Kartogram: Število kaznivih dejanj po občinah SR Slovenije v letih 1964—1978 (splošno gibanje)

dejanj, v mestu Ljubljani pa 777 kaznivih dejanj manj.

V občini Maribor je bilo 3719 kaznivih dejanj, v mestu Maribor pa 913 manj. V celjski občini je bilo 1367 dejanj te vrste, v mestu Celje pa 249 dejanj manj. Na občino Koper je prišlo 639 prestopkov, na mesto z istim imenom pa 133 manj. V Kranju je razlika med občino in mestom dosegla 287 kaznivih dejanj. Ti podatki dopolnjujejo kriminološko spoznanje o večji gostitvi kriminalnosti v mestu kot pa na vasi oziroma na podeželju.⁶

II. Splošna kriminalnost

Leta 1978 je splošna kriminalnost sestavljalo 24 985 kaznivih dejanj (91,5 %); v primerjavi s prejšnjim letom se je obseg te kriminalnosti zmanjšal za 10,6 %.

Nekaj vrst te kriminalnosti bomo na kratko prikazali, in sicer po vrstnem redu števila pre-

stopkov (to ni isto kot njihova družbena nevarnost). Omenjeni bodo tudi podatki o tej vrsti kaznivih dejanj na območju posamezne uprave javne varnosti.

1. Kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje

Leta 1978 so delavci organov za notranje zadeve zapisali 20 259 kaznivih dejanj zoper družbeno in zasebno premoženje in to je 5,4 % manj kot prejšnje leto. Obravnavali so 5733 prestopkov zoper družbeno in 14 526 prestopkov zoper zasebno premoženje.

Obravnavanih je bilo 11 094 tatvin, 5311 velikih tatvin, 1097 poškodovanj tuje stvari, 1054 goljufij, 859 odvzemov motornih vozil, 250 prikrivanj, 148 ropov in roparskih tatvin, 71 utaj itd. V tem poglavju sta novi kaznivi dejanji požiga in nezakonite vselitve; prvih je bilo 68, drugih 243. Glede varstva kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti je bilo 15 kaznivih

⁶ Milutinović, str. 161.

dejanj, izmed teh 13 dejanj prepovedanega izvoda takih stvari.

Največ teh prestopkov je bilo na območju uprave javne varnosti Ljubljana (7551), nato sledijo uprave javne varnosti Maribor, Celje, Koper, Kranj, Novo mesto, Murska Sobota in nazadnje Nova Gorica (558). Ta vrstni red se precej ujema z vrstnim redom uprav javne varnosti po številu prebivalstva.

Neraziskanih je ostalo 9193 teh dejanj (45,4 %).

2. Kazniva dejanja zoper življenje in telo

Miličniki in kriminalisti so zapisali 1890 kaznivih dejanj zoper življenje in telo, to je 459 manj kot prejšnje leto. Bilo je 34 umorov, 65 poskusov umorov, 6 umorov iz malomarnosti, 1 uboj na mah, 4 detomori, 376 posebno hudih in hudih telesnih poškodb, 968 lahkih telesnih poškodb in 436 drugih prestopkov te vrste. Zmanjšalo se je zlasti število telesnih poškodb vseh vrst, in sicer za 412 primerov; to je bistveno vplivalo na zmanjšanje števila prestopkov iz tega poglavja KZ SRS v primerjavi z letom 1977.

Največ teh prestopkov je bilo na območju uprave javne varnosti Maribor (581), nato pa sledijo Celje, Ljubljana, Murska Sobota, Novo mesto, Kranj, Koper in Nova Gorica (39). Ta vrstni red je precej drugačen kot vrstni red uprav javne varnosti po številu prebivalcev; to napečuje na domnevo, da so nekatera območja naše republike bolj »obremenjena« s prestopki, ki imajo največ prvih telesnega obračunavanja med ljudmi. Še jasneje bi se ta domneva pokazala, če bi kriminalnost te vrste razčlenili po občinah, vendar za to ni prostora.

Neraziskanih je ostalo 23 takih dejanj, in sicer 5 umorov, 1 poskus umora ter 17 telesnih poškodb vseh vrst, raziskanih pa je bilo 98,8 % teh dejanj.

3. Kazniva dejanja zoper pravni promet

Zapisanih je bilo 678 kaznivih dejanj zoper pravni promet. Večinoma je šlo za ponarejanje listin in je bilo le 29 drugih prestopkov.

Neraziskanih je ostalo 5 dejanj (0,7 %).

4. Kazniva dejanja zoper javni red in mir

V obravnavanem letu je bilo 512 kaznivih dejanj zoper javni red in mir. Med njimi je na prvem mestu nasilniško vedenje (308 primerov);

občani so 44-krat preprečili uradno dejanje uradni osebi ali so to skušali storiti, 43-krat so napadli uradno osebo pri opravljanju službe.

Neraziskana so ostala 3 dejanja (0,6 %).

5. Kazniva dejanja zoper splošno varnost ljudi in premoženja

Delavci organov za notranje zadeve so leta 1978 obravnavali 461 kaznivih dejanj zoper splošno varnost ljudi in premoženja. Med njimi je bilo 148 požarov iz malomarnosti, 144 povzročitev splošne nevarnosti in 75 hudih kaznivih dejanj zoper splošno varnost.

Miličnikom in kriminalistom ni uspelo raziskati 23 teh prestopkov (4,9 %).

6. Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost in moralo

V obravnavanem letu je bilo ugotovljenih 295 kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost in moralo. Posilstev je bilo 79, poskusov posilstev 86 in primerov spolnega nasilja 14.

Neraziskanih je ostalo 18 dejanj (6,1 %).

III. Gospodarska kriminalnost

Delavci organov za notranje zadeve so leta 1978 obravnavali 2270 kaznivih dejanj v gospodarstvu in to je za 2,1 % manj kot prejšnje leto. Sem so uvrščena kazniva dejanja zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva (1855) ter zoper uradno dolžnost in javna pooblastila (129) iz KZ SRS, zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga (264) in 25 drugih prestopkov (po posebnih zakonih in grabeži).

Delavci varnostnih organov so odkrili 52,4 % teh prestopkov, delovne organizacije 39,1 % in inšpekcijski organi 1,2 %, druga kriminalnost pa je bila odkrita na druge načine (oškodovanec, nepodpisani občani itd.). V primerjavi z letom 1977 se je povečal delež delovnih organizacij pri odkrivanju teh prestopkov. Odkritih je bilo 2620 osumljencev.

1. Kazniva dejanja zoper upravljanje družbenih sredstev in naravna bogastva

Med 1855 kaznivimi dejanji zoper družbena sredstva in naravna bogastva je bilo 426 ponedel, 273 ponareditev ali uničenj poslovnih li-

stin, 188 gozdnih tatvin, 150 primerov nevestnega gospodarjenja, 147 primerov prepovedane trgovine, 123 dejanj neupravičene uporabe, 116 zlorab položaja ali pravic odgovorne osebe, 101 nezakonit lov itd.

Po posameznih upravah javne varnosti je bilo število teh dejanj takole: Celje 305, Koper 152, Kranj 104, Ljubljana 437, Maribor 484, Murska Sobota 167, Nova Gorica 56 in Novo mesto 150.

Neraziskanih je ostalo 54 teh prestopkov (2,9 %).

2. Kazniva dejanja zoper uradno dolžnost in javna pooblastila

Miličniki in kriminalisti so med kaznivimi dejanji zoper uradno dolžnost in javna pooblastila zapisali 55 primerov ponareditve ali uničenja uradne listine, knjige ali spisa, 24 primerov dajanja podkupnine in 5 primerov jemanja podkupnine, 28 primerov zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic ter 14 drugih prestopkov.

Največ te kriminalnosti je bilo na območju UJV Maribor (46), nato pa sledijo Ljubljana (40), Celje (14), Kranj (11), Murska Sobota (6), Koper (5) in Nova Gorica ter Novo mesto (po 2 primera).

Neraziskano je ostalo le eno kaznivo dejanje (0,7 %).

3. Kazniva dejanja zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga

Na prvem mestu med temi prestopki je bilo leta 1978 izdajanje nepokritega čeka, saj je bilo zapisanih 179 takih dejanj. To je povezano z novim načinom izplačevanja osebnih dohodkov občanov prek tekočih računov. Potem je bilo ugotovljenih 37 primerov ponarejanja denarja, 30 primerov kupčevanja z zlatim denarjem, tujo valuto in devizami itd.

Po upravah javne varnosti je bilo število teh dejanj takole: Maribor (75), Ljubljana (64), Koper (55), Kranj (25), Celje (23), Nova Gorica (11), Murska Sobota (6) in Novo mesto (5).

Delavcem organov za notranje zadeve ni uspelo odkriti storilcev 16 tovrstnih dejanj (6,0 %).

IV. Kriminalnost mladoletnikov

Leta 1978 je bilo med osumljenci 1677 oseb, ki so bile stare nad 14 let in manj kot 18 let, to je 82 takih oseb manj kot prejšnje leto. Osumljeni

so bili, da so storili 2915 kaznivih dejanj, to je 79 prestopkov manj kot leta 1977. Delež mladoletnikov med vsemi odkritimi storilci je znašal 12,5 % in delež njihovih kaznivih dejanj v vsej kriminalnosti je dosegel 10,7 %; ta podatka sta v bistvu blizu onima za leto 1977.

Iz zapisov delavcev milice in oddelkov za zatiranje kriminalitete je razvidno, da je bilo po vaseh 39,2 % teh dejanj, po mestih pa 61,8 %; delež prvih se je od prejšnjega leta zmanjšal.

Preglednica 4 prikazuje kazniva dejanja mladoletnikov po poglavjih kazenskih zakonov.

Preglednica 4: Kazniva dejanja mladoletnikov v Sloveniji v letu 1978 po nekaj poglavjih kazenskih zakonov

Kazniva dejanja zoper	Kaz. dej. mladolet.	
	število	% vseh
— življenje in telo	85	4,5
— svoboščine in pravice človeka in občana	21	8,9
— spolno nedotakljivost in moralo	42	14,2
— upravljanje družb. sredstev in narav. bogastva	29	1,6
— družbeno in zasebno premoženje	2614	12,9
— pravni promet	42	6,2
— pravosodje	9	5,3
— javni red in mir	20	3,9
— splošno varnost ljudi in premoženja	20	4,3
— varnost javnega prometa	14	14,3
— druga K. D. iz KZ SRS	5	1,1
Skupaj KZ SRS	2901	10,8
— gospodarstvo in enotnost jugoslov. trga	5	1,9
— druge družbene vrednote	8	11,1
— druga K. D. iz KZ SFRJ	1	1,9
Skupaj KZ SFRJ	14	3,6
Skupaj	2915	10,7

Odstotek mladoletnikov je bil največji pri kaznivih dejanjih zoper varnost javnega prometa, zoper spolno nedotakljivost in moralo in zoper družbeno ter zasebno premoženje. Ta delež je bil najmanjši pri kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost in javna pooblastila, zoper zakonsko

zvezo, družino in mladino, zoper upravljanja družbenih sredstev in naravna bogastva itd. V teh podatkih se po svoje izraža položaj mladine v družbi glede na starost ter telesne in duševne lastnosti.

Mladoletniki so posamično storili 1762 kaznivih dejanj (60,4%), dva ali več mladoletnikov skupaj je storilo 586 dejanj (20,1%), 570 prestopkov pa so mladoletniki storili v družbi polnoletnikov (19,5%). Glede tega je podoba precej drugačna kot pri odraslih osumljencih; slednji so posamično storili 87,2% prestopkov in v družbi dveh ali več oseb 12,8%. To pomeni, da se mladoletne osebe pri delanju kaznivih dejanj bolj združujejo kot odrasli ljudje.

Na območju posameznih uprav javne varnosti so mladoletniki storili naslednje število kaznivih dejanj: Ljubljana 977, Maribor 777, Celje 397, Kranj 235, Koper 175, Murska Sobota 154, Novo mesto 102 in Nova Gorica 98.

V. Kriminalnost žensk

Miličniki in kriminalisti so med 13 458 različnimi osumljenci zapisali 1982 žensk (14,7%).

Delež žensk med storilci raznih vrst kaznivih dejanj je bil leta 1978 precej različen in tovrstne podatke vsebuje preglednica 5.

Odstotek žensk med storilci je bil največji pri kaznivih dejanjih zoper človekovo zdravje (58,3%), potem pri kaznivih dejanjih zoper gospodarstvo in enotnost jugoslovanskega trga in zoper pravosodje. Ženske so bile najmanj udeležene pri kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost in moralo (0,9%), zoper ugled SFRJ in zoper javni red in mir. Kriminalnost, ki so jo zagrešile ženske, ni bila nasilne narave in izraža na eni strani njihov družbeni položaj, na drugi strani pa njihove telesne in duševne lastnosti.

VI. Odkrivanje kaznivih dejanj in storilcev

Posebej si kaže ogledati, kako je leta 1978 potekalo odkrivanje kriminalnosti in odkrivanje storilcev kaznivih dejanj.

1. Odkrivanje kriminalnosti

Za 27 307 kaznivih dejanj — toliko so jih zapisali delavci organov za notranje zadeve leta 1978 — so zapisovalci izvedeli na različne načine,

Preglednica 5: Kriminalnost žensk v Sloveniji v letu 1978 po nekaj poglavjih kazenskih zakonov

Kazniva dejanja zoper	Ženske osumljenke	
	število	% vseh osum.
— življenje in telo	179	10,2
— svoboščine in pravice človeka in občana	31	15,0
— zakonsko zvezo, družino in mladino	30	22,0
— upravljanje družb. sredstev in nar. bogastev	275	18,5
— družbeno in zasebno premoženje	1160	15,8
— pravni promet	74	17,4
— uradno dolžnost in javna pooblastila	19	19,7
— pravosodje	33	21,2
— javni red in mir	22	5,2
— splošno varnost ljudi in premoženja	44	8,0
— druga K. D. iz KZ SRS	21	4,7
Skupaj KZ SRS	1888	14,5
— gospodarstvo in enotnost jugoslov. trga	52	23,8
— druge družbene vrednote	35	19,3
— druga K. D. iz KZ SFRJ	5	14,3
Skupaj KZ SFRJ	92	20,9
— druga K. D.	2	8,7
Skupaj	1982	14,7

in sicer: 14 127 dejanj (51,7%) so naznanili oškodovanci sami, 5566 dejanj (20,4%) so ugotovile in naznanile oškodovane organizacije, 5315 dejanj (19,5%) so odkrili delavci organov za notranje zadeve, 2143 prestopkov (7,8%) so naznanili neoškodovani občani ter organizacije, 109 dejanj (0,4%) je bilo ugotovljenih s samonaznivitvijo ali z nepodpisano naznaitvijo, 47 dejanj (0,2%) so ugotovile inšpekcije.

Ti podatki o odkrivanju kriminalnosti so približno enaki tistim za leto 1977 in za zadnja leta sploh.

2. Odkrivanje storilcev kaznivih dejanj

Uspešnost odkrivanja storilcev kaznivih dejanj je mogoče prikazati vsaj na tri načine.

Prvi način je delež vseh raziskanih kaznivih dejanj med vsemi kaznivimi dejanji, ne glede na

čas in način (nosilca) odkrivanja. Ta način se pri nas uporablja največkrat, saj je tudi za javnost najbolj privlačen. Raziskanost kriminalnosti za leto 1978, merjena na ta način, je znašala 65,8 % in ta številka je vsa zadnja leta skoraj enaka.

Drugi način je delež vseh pozneje raziskanih kaznivih dejanj v okviru vseh kaznivih dejanj tistega obdobja. Vsako leto je namreč približno 35,00 % kaznivih dejanj takih, da je storilec znan že takoj, ko je ugotovljeno dejanje samo in ni potrebna praktično nikakršna dejavnost za njegovo odkrivanje. Med drugimi 65 % kaznivih dejanj jih raziščejo nekako polovico. V letu 1978 je tako merjena raziskanost dosegla 32,7 % celotne kriminalnosti.

Tretji način je delež vseh pozneje raziskanih kaznivih dejanj v okviru tistih kaznivih dejanj, pri katerih storilec ni bil znan ob zaznambi za kaznivo dejanje samo. Tovrstna raziskanost je leta 1978 dosegla 48,8 %. Podatki pričajo, da je med tem deležem približno 0,2 % kaznivih dejanj, katerih storilce pozneje ugotovijo sami občani ali organizacije.⁷

Leta 1978 je stalo neraziskanih 9351 kaznivih dejanj (34,2 %) in to je za 3,5 % slabša raziskanost kot prejšnje leto. Delež neraziskanih kaznivih dejanj v obravnavanem letu po posameznih občinah je prikazan v preglednici 4. Tovrstni podatki po občinah so znani za zadnje desetletje in površinska razčlemba pokaže tri temeljne skupine naših občin: tiste kjer zadnje desetletje raziskanost kriminalnosti upada, kjer narašča in kjer je približno enaka.

Med občine, kjer uspešnost odkrivanja storilcev kaznivih dejanj zadnjih deset let večinoma upada, spadajo Cerknica, Domžale, Izola, Koper, Laško, Logatec, Piran, Šmarje pri Jelšah in Trzin.

Raziskanost kriminalitete je pokazala zamejnja naraščanja v občinah Dravograd, Ljubljana-Siška, Maribor in Slovenska Bistrica.

V drugim 47 občinah so bili miličniki in kriminalisti zadnjih deset let pri odkrivanju storilcev kaznivih dejanj v bistvu enako uspešni.

Seveda so ti podatki le okvirni, saj bi nadrobnejša razčlemba zahtevala obravnavo vsake občine posebej in vsako leto; hkrati je treba pripomniti, da je ta razčlemba narejena za raziskanost kaznivih dejanj, merjeno na prvi način.

Vso raziskanost kaznivih dejanj v letu 1978, merjeno na prvi način, prikazuje preglednica 6.

Preglednica 6: Kazniva dejanja, ki so ostala neraziskana v letu 1978, po nekaj poglavjih kazenskih zakonov

Kazniva dejanja zoper	nerazis. kaz. dejan.	
	število	odstotek
— življenje in telo	23	1,2
— spolno nedotakljivost in moralo	18	6,1
— upravljanje družb. sredstev in naravna bogastva	54	2,9
— družbeno in zasebno premoženje	9193	45,4
— splošno varnost ljudi in premoženja	23	4,9
— druga K. D. iz KZ SRS	15	0,9
Skupaj KZ SRS	9326	34,6
— gospodarstvo in enotnost jugoslov. trga	16	6,0
— druga K. D. iz KZ SFRJ	9	7,2
Skupaj KZ SFRJ	25	6,4
Skupaj	9351	34,2

Neraziskanost je po posameznih poglavjih kazenskih zakonov različna, to je večinoma izraz narave kaznivih dejanj (stik med žrtvijo in storilcem), ugotovljivosti storilca ob sami zaznambi za dejanje, družbene nevarnosti prestopkov in podobnega.

Leta 1978 so miličniki in kriminalisti raziskali 252 kaznivih dejanj, ki so bila zapisana v prejšnjih letih. Med njimi so na prvem mestu vlomne tatvine (80 primerov), navadne tatvine (56), vlogi v avtomobile (43) in tatvine koles s pomožnim motorjem (16).

VII. Splošni podatki o osumljencih

Leta 1978 so delavci organov za notranje zadeve odkrili 21 520 oseb, ki so bile osumljene, da so storile kaznivo dejanje, in so jih zato naznanili pristojnim javnim tožilstvom. Obravnavali so 4546 oseb manj kot leta 1977.

Med njimi je bilo 10 468 takih, ki so bili v tem letu obravnavani enkrat, 1700 oseb dvakrat, 528 oseb trikrat, 235 oseb štirikrat, 124 oseb petkrat, 91 oseb šestkrat, 73 oseb sedemkrat, 49 oseb osemkrat in 190 oseb devetkrat ali večkrat. Zato je bilo v obravnavanem letu 13 458 raznih osu-

⁷ Purkart, str. 119.

ljencev. Odkriti storilci kaznivih dejanj so vsaj vzorec vseh storilcev,⁸ zato naj o njih zapišemo nekaj stavkov.

Kaj je občane spodbudilo k odklonskemu ravnanju te vrste? Pri razčlenitvi motiva kriminalnosti bomo upoštevali vse storilce in ne le razne osebe. Ustrezen popis nagibov za kriminalno delovanje so delavci organov za notranje zadeve napravili, ko so sestavili kazenske naznanitve, in sicer na podlagi ustreznega opomnika.⁹ Pobude za storitev kaznivih dejanj bomo našli po pogostosti: koristoljubje 14 240, maščevanje oziroma sovraštvo 1567, osebna uveljavitev 493, spolnost 316, užaljenost ali prizadetost 248, bolezen 96, ljubosumnost 90, škodoželjnost 50, politična usmerjenost 48, sramotitev žrtve 10, korist za organizacijo združenega dela 4, 4358 oseb pa je vodil kak drug nagib (prikrivanje drugega kaznivega dejanja, versko prepričanje, brez motiva in neznanu).

Druge podatke o osumljencih bomo izrazili tako, da bomo upoštevali le razne osebe.

Mladoletnikov je bilo 12, 1 ‰, nad 18 in do 25 let je imelo 34,9 ‰ oseb, nad 25 in do 45 let je bilo starih 39,3 ‰ oseb in več kot 45 let je imelo 13,2 ‰ osumljencev. Čeprav starostni razredi niso enaki, se kljub temu lahko razbere, da se kriminalnost gosti okoli tridesetega leta starosti.

42,8 ‰ osumljencev je bilo rojenih na območju tiste uprave javne varnosti, kjer so storili kaznivo dejanje, 30,0 ‰ se jih je rodilo v drugih krajih Slovenije, 25,0 ‰ v drugih naših republikah in 2,2 ‰ v tujini. Kje pa so bivali osumljenci? Večina (77,4 ‰) jih je stalno bivala na območju tiste uprave javne varnosti, kjer so storili prepovedano dejanje, 6,9 ‰ jih je tam bivala začasno, 4,7 ‰ jih je živelo v drugih krajih Slovenije, 8,4 ‰ v drugih naših republikah, 1,2 ‰ v tujini, drugi pa so bili brez bivališča.

9013 osumljencev je bilo stalno zaposlenih, 403 so bili začasno, priložnostno ali sezonsko zaposleni, 42 jih je bilo v tujini, 125 je bilo gojencev vzgojnih in kazensko-poboljševalnih zavodov, 114 jih je bilo na odsluženju vojaškega roka, 42 oseb je delalo pri zasebnikih, 258 je bilo upoko-jencev, 3376 brez službe, za druge pa je delovno razmerje neznanu.

Delavci so pomenili 63,3 ‰ osumljencev, nato sledijo uslužbenci (8,8 ‰), učenci, dijaki in študentje skupaj (8,0 ‰), kmetje in pomagajoči družinski člani (4,3 ‰), obrtniki (2,6 ‰), gospodinje

(2,3 ‰), prosti poklici (0,1 ‰) in drugi poklici (4,2 ‰); brez poklica je bilo 3,6 ‰ osumljencev, za druge osebe pa položaj v poklicu ni bil ugotovljen.

Med osumljenci je bilo 3212 že prej kaznovanih in med njimi jih je bilo 377 prej kaznovanih za enako kaznivo dejanje.

Največ prej kaznovanih osumljencev je bilo med storilci kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in mladino (20,6 ‰), zoper samoupravljanje (24,2 ‰) in zoper spolno nedotakljivost in moralo (14,5 ‰), najmanj pa med storilci kaznivih dejanj zoper varnost javnega prometa (5,8 ‰) in zoper človekovo zdravje (8,3 ‰).

VIII. Drugi podatki o kriminalnosti

V tem poglavju bo na kratko prikazana kriminalnost v škodo tujcev in kriminalnost tujih državljanov pri nas ter nekaj kriminalističnih opravič v zvezi z odkrivanjem kaznivih dejanj in storilcev.

1. Kazniva dejanja (na škodo) tujcev

Med kriminalnostjo, ki so jo leta 1978 zapisali delavci organov za notranje zadeve v Sloveniji, je bilo 367 kaznivih dejanj, katerih žrtve so bili tuji državljani, v prejšnjem letu pa 362 dejanj. Največ je bilo tatvin (166), velikih tatvin (156) in poškodovanj njihovih stvari (17). To pomeni, da je lastnina tujih gostov glavni predmet napadov.

Po upravah javne varnosti je bilo naslednje število kaznivih dejanj v škodo tujih državljanov: Koper 134, Ljubljana 75, Maribor 51, Kranj 45, Celje 28, Nova Gorica 16, Novo mesto 10, Murska Sobota 8. Š to kriminalnostjo je najbolj »obremenjena« slovenska obala in to je bilo pričakovati.

Lahko zapišemo, da je kriminaliteta v škodo tujcev pri nas razmeroma majhna in to je verjetno tudi eden izmed dejavnikov, ki povečujejo privlačnost naše dežele za obisk tujih turistov.

Leta 1978 je bilo 163 osumljencev, ki so bivali v tujini; 45 jih je storilo kaznivo dejanje iz KZ SFRJ (18 dejanj ponarejanja denarja, 8 dejanj neupravičenega pridobivanja in prometa z mamili), 111 oseb je storilo dejanje iz KZ SRS (27 oseb se je ukvarjalo s prepovedano trgovino, 30 jih je bilo odkritih pri tatvinah, 11 oseb so obravnavali zaradi prepovedanega izvoza stvari kulturnega in zgodovinskega pomena, 19 jih je ponarejalo listine itd.), 7 oseb pa je storilo dejanja, ki so prepovedana z drugimi zakoni.

⁸ Pečar, str. 23.

⁹ MOS nomenklatura, str. 115.

2. Nekaj kriminalističnih opravil

Leta 1978 so kriminalisti in miličniki opravili 2303 ogleda krajev kaznivega dejanja in preiskovalni sodnik 47 ogledov, pri drugih dejanjih pa ni bilo ogledov kraja dejanja.

Pri 1074 kaznivih dejanjih so bili na kraju dejanja najdeni sledovi. Na prvem mestu so prstni sledovi (546 primerov), sledovi obutve in drugih delov telesa (165), sledovi orodja (138), sledovi krvi, dlak in vlaken (137) itd.

Po lastni odločitvi so opravili 374 osebnih in 498 hišnih preiskav ter so v 2635 primerih zasegli predmete; po odločbi, na zahtevo ali po prepustitvi pristojnega organa so opravili 16 osebnih preiskav in 2 hišni preiskavi; opravili so 19 zagsegov predmetov.

Določili so 99 priporov do 3 dni.

SKLEP

Res je, da se je število organom za notranje zadeve znanih kaznivih dejanj leta 1978 zmanjšalo, to pa ne pomeni, da so se delovni ljudje in občani zato počutili bistveno varnejše kot prejšnja leta.

Domnevati je namreč mogoče, da se z razvojem samoupravljanja, zavesti občanov in njihove varnostne kulture povečuje tudi njihova občutljivost za ocenjevanje odklonskih pojavov in merjenje njihove teže ter družbene nevarnosti. Zato se nam zdi upravičena ocena, da je odklonskost vseh vrst leta 1978 bolj kot kdaj doslej obremenjevala družbena razmerja in vrednote, varno počrtje, ustvarjalnost in svoboščine delovnih ljudi ter občanov.¹⁰

Delež organov za notranje zadeve pri odkrivanju kriminalnosti se zadnja leta bolj ali manj

¹⁰ Zemljarič, str. 5.

dosledno zmanjšuje na račun večje vloge drugih dejavnikov družbene samozaščite. Domnevati je mogoče, da se bo ta usmeritev nadaljevala. Zato je toliko pomembnejša vloga teh organov pri odkrivanju storilcev kriminalnosti. Dejstvo je, da se tovrstna (lastna) uspešnost varnostnih organov povečuje, in sicer kljub nekaterim dejavnikom, ki bi utegnili imeti nasproten učinek: nezadostno število delavcev, njihova mladost in neizkušnost, saj starejši odhajajo v pokoj, njihova obremenjenost z drugimi nalogami itd.

Narava družbene ureditve pri nas se zmeraj znova potrjuje kot temeljni dejavnik, ki vpliva na gibanje kriminalnosti in to gibanje je v bistvu počasnejše ali vsaj enakomerno kot je gibanje števila prebivalcev.

UPORABLJENA LITERATURA

1. Bavcon Ljubo: Nekaj socioloških in kriminalno-političnih pogledov na kriminaliteto in njeno preprečevanje v naši družbi, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, l. 1977, str. 12—16.
2. Mesečni statistični pregled SR Slovenije, št. 1, str. 6, Ljubljana, 1979, Zavod SRS za statistiko.
3. Milutinović Milan: *Kriminologija sa osnovima kriminalne politike i penologije*, Savremena administracija, Beograd 1976, 575 strani.
4. *MOS nomenklatura*, RSNZ SRS, Ljubljana 1972, 115 strani.
5. Pečar Janez: *Preventivna delatnost organa unutrašnjih poslova*, SSUP, Beograd 1971, 249 strani.
6. Popit Ilija: Za odstotek več, *Delo*, dne 29. 7. 1977, str. 2.
7. Purkart Dušan: Kriminaliteta v Sloveniji v letu 1966, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3—4, 1967, str. 111—120.
8. Skumavc Marjan: S preventivo in samozaščito je število kaznivih dejanj manjše, *Delo*, dne 6. 2. 1979, str. 12.
9. *Statistični podatki o kriminaliteti za leto 1964 do 1978*, RSNZ SRS, Ljubljana 1965—1979.
10. Zemljarič Janez: Družbena samozaščita je sestavni del samoupravnega življenja, *Delo*, dne 24. 3. 1979, str. 5.